

Nærings- og Fiskeridepartementet

Levert elektronisk

deres ref;

vår ref; 31-26

Oslo; 01.09.2026

Innspill til oppfølgingen av havbruksmeldingen

Norske Lakseelver, Naturvernforbundet, Redd villaksen, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Natur og Ungdom, Greenpeace, Sabima, Norsk Friluftsliv og WWF verdens naturfond takker for muligheten til å gi innspill til oppfølgingen av Havbruksmeldingen.

Sammendrag

Våre organisasjoner vil berømme Nærings- og fiskeridepartementet for arbeidet med havbruksmeldingen som har resultert i bred politisk enighet på Stortinget om et miljømål om under 10% lusepåført dødelighet på alle populasjoner av vill laksefisk, og et dødelighetsmål om ned mot 5% dødelighet på oppdrettsfiskene i merdene.

Våre organisasjoner mener at disse målene kan nås med innføring av ny regulering som tar produksjonen av oppdrettslaks over i bærekraftige driftsformer uten lakselus, med høy rømmingssikkerhet, oppsamling av avfallsstoffer og med reduserte utslipp av giftstoffer – såkalte nullutslippplanlegg.

Følgende tiltak og virkemidler må innføres og tas i bruk så raskt som mulig, og senest innen 1-3 år, i tråd med forliket rundt Havbruksmeldingen:

- Miljømessig bærekraftige lusekvoter på selskapsnivå, alternativt
- Vesentlige endringer i trafikklyssystemets handlingsregler
- Innføring av en utvidet miljøteknologiordning for nullutslippanlegg i gule produksjonsområder som vil insentivere nødvendig teknologiutvikling for overgang til bærekraftige driftsformer, det vil si nullutslippanlegg.
- Innføring av forskriftsfestet krav om automatisk lusetelling som vil være mer nøyaktig og pålitelig enn dagens manuelle telling
- Innføring av forskriftsfestet krav om nøyaktighet for antall fisk i hver enhet som vil være en forutsetning for et nytt system med lusekvoter
- Forbedret bruk og håndheving av eksisterende lovverk, spesielt EUs vanndirektiv og Lov om dyrevelferd
- Innføring av en tapsavgift som gjelder for all tapt fisk

Våre organisasjoner mener at en oppdrettsnæring som ikke lenger er bærekraftig trenger nye rammer der det lønner seg å drive bra med tanke på miljø og dyrevelferd, og der det koster å drive dårlig.

Bakgrunn

Villaksen trues fra flere hold, men de siste årene er lus, rømming og infeksjoner knyttet til fiskeoppdrett vurdert til å utgjøre den største påvirkningen¹. Snart ti år med regulering av akvakultur gjennom trafikklysordningen har ikke ført til mindre lakseluspåvirkning på de ville laksefiskene; villaks, sjørøtt og sjørøye. Systemet har også ført til at flere og flere produksjonsområder er blokkert for vekst. Våre organisasjoner støtter derfor flere av forslagene i Havbruksmeldingen om nye reguleringer som vil bidra til å redusere truslene fra oppdrett på vill laksefisk.

Vi er spesielt fornøyde med at Stortinget, gjennom et bredt politisk forlik, har vedtatt et miljømål om at lusepåført dødelighet på populasjoner av vill laksefisk skal være under 10 prosent. Dette er en kraftig forbedring fra dagens trafikklysordning, som i praksis aksepterer inntil 30% dødelighet på vill laksesmolt.

Miljømålet på <10% er ikke tilfeldig, men satt for at alle villaksbestander skal kunne oppnå et høstbart overskudd i tråd med Kvalitetsnormen for villaks². Denne normen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning av villaksen i Norge.

I dette innspillet svarer vi på tre av de fire spørsmålene. Spørsmål én og tre henger svært tett sammen, og svares derfor ut samlet.

¹ [Status for norske laksebestander i 2026](#)

² [Rapport om hvordan Trafikklyssystemet påvirker arbeidet med å oppnå målene satt i Kvalitetsnorm for villaks](#)

Hva må til for å få en regulering som effektivt bidrar til oppnåelse av miljø- og dødelighetsmålet samtidig som de individuelle insentivene for god drift øker?

Lakselus er rotårsaken til både uakseptabel miljøpåvirkning og for høy dødelighet hos oppdrettsfisk. Lusa er dermed et felles problem som må løses for at miljø- og dødelighetsmålet skal kunne oppnås. Lakselusproblemet kan løses på flere måter, men en fellesnevner er skjerming av oppdrettslaksen slik at den ikke blir infisert med lakselus. Erfaringen etter tiår med åpne merder i sjø er at industrien ikke kan behandle seg bort fra lakselusproblemene. Lusa er svært tilpasningsdyktig til nye behandlingsmetoder, og enkelte av dagens mest brukte metoder er dyrevelferdsmessig uakseptable. Teknologi der oppdrettslaks produseres i lusefrie anlegg, såkalte nullutslippanlegg, har derimot vist seg å fungere svært godt med lav dødelighet (<5%) og høy superiorandel (>90%). Våre organisasjoner mener derfor at oppdrettsindustrien må reguleres i retning av økt produksjon i nullutslippanlegg, og redusert bruk av åpne merder. I Havbruksmelingen foreslås det flere endringer i havbruksregelverket som vi mener vil ta industrien i riktig retning og nærmere miljø- og dødelighetsmålene. Her er våre kommentarer til noen av forslagene:

Lusekvoter

Krav om automatisk lusetelling for alt oppdrett av laks og regnbueørret er en betingelse for innføring av et kvotesystem. Det samme er et forskriftsfestet krav om høy grad av nøyaktighet for antall fisk i hver enhet. Det finnes teknologi og metoder for at begge disse kravene skal kunne forskriftsfestes, og vi støtter at myndighetene innfører disse tiltakene som fort som mulig, og senes innen første halvår 2027.

Våre organisasjoner mener at lusekvoter vil utgjøre en mer direkte regulering av luseutslipp enn hva som er tilfellet i dagens trafikklysordning, og dermed gi en mer presis og rettferdig regulering. Et kvotesystem på selskapsnivå vil ansvarliggjøre de som har store luseutslipp i betydelig større grad enn i Trafikklyssystemet, der aktører med store luseutslipp kan få økt produksjon hvis naboer innenfor samme område har svært lave utslipp. Tilsvarende upresis regulering skjer hvis enkeltoppdrettere har store luseutslipp som fører til røde områder, med nedtrekk i MTB som konsekvens for alle selskaper innenfor dette området.

Sjørørret er en art som påvirkes av lakselus i enda større grad enn laksen³, og i grunnrenteforliket i 2023⁴ var det bred politisk enighet om at lusepåvirkning på sjørørret skulle utredes- og innføres som indikator i Trafikklyssystemet. Nå er sjørørretindikatoren utredet⁵, og vi ber departementet om å ta den i bruk i et lusekvotesystem.

Et lusekvotesystem må ta hensyn til villaksen på enkeltbestandsnivå i større grad enn det som gjøres i Trafikklyssystemet. Dette kan gjøres ved å videreføre en grense for maksimal tillatt mengde kjønnsmoden hunnlus per fisk. Grenseverdien må bestemmes ut fra antall oppdrettslaks i et område, og ikke reguleres basert på biomasse, som i dagens trafikklyssystem

³ [Trusselvurdering for sjørørret forskningsrapport \(2023\)](#)

⁴ <https://www.stortinget.no/no/Vedtak/716>

⁵ [Indikatorverdier \(Itrutta\) for sjørørret i Trafikklyssystemets produksjonsområder i 2024 og 2025](#)

(se avsnitt under om Trafikklyssystemet). Vi vil i tillegg spille inn at lusekvotene bør være sesongbetinget for å gi ekstra beskyttelse til postsmolt av laks i utvandningsperioden. Kvotene må også tilpasses sjørretens bruk av fjordene gjennom sesongen siden denne arten har et annet vandringmønster enn laksen. Til slutt vil vi minne om at tiden går fort. Den 5. juni 2025 var det bred politisk enighet om at et nytt reguleringsregime skulle være på plass innen 2-4 år. Det betyr at, i skrivende stund, skal ny regulering være på plass innen 1-3 år, noe som tilsier et høyt tempo på det gode arbeidet med lusekvoteregulering.

Det åpenbare individuelle insentivet ved innføring av et lusekvotesystem er mulighet for enkeltaktører til å produsere mer enn det som er mulig innenfor dagens trafikklysregulering. Lusekvotene vil sette begrensning på utslipp av lakselusegg- og larver, ikke på hvor mye oppdrettslaks som produseres. Dermed får man en regulering som bygger på faktiske utslipp og miljøpåvirkning, slik flere andre industrier er regulert. Våre organisasjoner mener at et lusekvotesystem, supplert med ny regulering av fiskevelferd (se under), vil sørge for at det lønner seg å drive bra, og koster å drive dårlig.

Kvoter eller avgift?

Vi ser følgende oppsider med et reguleringsystem som er basert på lusekvoter:

- Kvotene vil være satt på biologisk grunnlag, det vil si basert på målbare parameter som blant annet mengden lakselus fra oppdrettslaks, og på et solid kunnskapsgrunnlag om lusas påvirkning på vill laksefisk.
- Kunnskapsgrunnlaget er svært solid. Det kan nevnes at den siste rapporten fra Ekspertgruppen for Trafikklyssystemet referer til 111 relevante publikasjoner, både norske og internasjonale.
- Lakseluskvotene kan justeres hvis det kommer ny kunnskap som tilsier behov for endring.

Til forslaget om å utrede en avgift på luseutslipp, mener vi at et avgiftssystem aldri vil kunne garantere for at miljømålet nås.

- Antall luselarver for å nå miljømålet vil overskrides dersom oppdrettsselskapene kan velge å betale for utslippene. Dermed blir det opp til næringen selv å bestemme påvirkningen på vill laksefisk, og om miljømålet nås eller ikke.
- En avgift vil være økonomisk og politisk bestemt, mens kvoter er biologisk begrunnet. Det vil derfor ikke være noen garanti for at miljømålet nås og opprettholdes.

Vi mener at lusekvoter vil gi langt høyere måloppnåelse, og dermed bedre styringseffektivitet enn en avgift.

Nødvendige justeringer i Trafikklyssystemet

Det vil også være mulig å få en regulering som bidrar til oppnåelse av miljø- og dødelighetsmålet ved å justere på dagens Trafikklyssystem, samtidig som individuelle insentiver for de med lav miljøpåvirkning og god fiskevelferd øker.

Det er to grunnleggende utfordringer med lakselusreguleringen i dagens Trafikklyssystem:

1. Grenseverdien i Forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg som tillater inntil 0,5/0,2 kjønnsmoden hunnlus (gjennomsnitt) per oppdrettslaks, og
2. Produksjonsområdeforskriften der lusepåført dødelighet på inntil 30% hos vill laksesmolt aksepteres (ingen tiltak for oppdrettsselskapene).

Begge disse grenseverdiene er for høye, og samsvarer ikke med målet i Kvalitetsnormen for villaks som blant annet sier at alle laksebestander skal ha et normalt høstbart overskudd. Lusegrensen på 0,5 er ikke justert i takt med økningen i antall oppdrettslaks, og om lag 450 millioner oppdrettslaksene i åpne merder produserer lakseluslarver som utgjør et uakseptabelt smittepress på vill laksefisk. Det kan også nevnes at dødelighetene hos utvandrende postsmolt fra ulike elver er svært forskjellig innenfor ett produksjonsområde. Et eksempel på dette er PO6, hvor postsmolt fra Orkla i 2024 hadde 34,2% dødelighet, Gaula 34,5% og Verdalselva 50,6%! Likevel ble PO6 vurdert til å ha moderat påvirkning med gult trafikklys som resultat for perioden 2024-2025. I 2026 ble disse tre elvene stengt for laksefiske fra 1. august, ettersom Miljødirektoratet vurderte at bestandene sto i fare for å ikke oppnå gytebestandsmålet. En nyere studie antyder at det er sammenhengen mellom lusepåvirkning på utvandrede postsmolt og tilbakevandring hos voksen laks⁶.

I tillegg til de nevnte grenseverdier for antall lus og dødelighet hos postsmolt, er det en grunnleggende utfordring at Trafikklysordningen regulerer biomasse på produksjonsområdenivå, men i mindre grad utslippet av luselarver, som er hovedutfordringen som systemet skulle løse. Dette er ikke logisk, da det er lakselusa som utgjør den største påvirkningen på vill laksefisk og ikke biomassen av oppdrettslaks som står i merdene. Antall lus er koblet til antall fisk, ikke til biomasse. Trafikklysordningen legger også til rette for kollektiv vekst, eller nedtrekk for hele områder, mens kostnadene og investeringene bæres av den enkelte oppdretter. I tillegg kommer muligheten for unntaksvekst i røde og gule områder, uten at det følger med krav til hvordan den nye biomassen skal produseres. Dermed øker risikoen for økt lusemengde når unntaksvekst tildeles i røde og gule soner.

Våre organisasjoner har følgende innspill til nødvendige endringer i Trafikklyssystemet slik at ny regulering fører til oppnåelse av det nye miljø- og dødelighetsmålet:

- Handlingsreglene må endres slik at alle områder styres mot grønt
- Det gule lyset bør fjernes. Smoltdødelighet på mellom 10-30 % er uakseptabelt og høyere enn miljømålet. Dagens gule lys utløser ingen tiltak som reduserer smittepresset mot vill laksefisk. Hvis lusepåført dødelighet er høyere enn det fastsatte miljømålet, må tiltak som reduserer antallet luselarver i de frie vannmassen iverksettes raskt. Ikke om to år hvis påvirkningen har økt ytterligere, slik systemet fungerer i dag.
- Rødt og grønt lys vil gi en mer effektiv regulering fordi smittereduserende tiltak blir iverksatt raskt/umiddelbart hvis påvirkningen fra lakselus på vill laksefisk er høyere enn 10%.
- Nedtrekket ved rødt lys må økes fra dagens 6% annethvert år. Det er allerede etablert en ordning for bruk av nedjustert MTB, §15 i produksjonsområdeforskriften, og en større nedjustering ved rødt lys vil derfor ikke redusere det totale volumet som kan produseres.

⁶ [Effects of salmon lice on numbers and size distributions of Atlantic salmon returning to spawn in Norwegian rivers - Jansen - 2026 - Journal of Applied Ecology - Wiley Online Library](#)

- Lusepåvirkning på sjørret må bli en fullverdig indikator fra og med fargeleggingen som kommer i 2028. Dette kan, så vidt vi forstår, gjøres uten høring av ny forskrift fordi produksjonsområdeforskriften, kapittel 3, §8 allerede sier at «*Påvirkningen av lakselus (Lepeophtheirus salmonis) på vill laksefisk er miljøindikator.*» Sjørret faller inn under definisjonen vill laksefisk og påvirkning på fra lus på denne arten er ferdig utredet⁷
- Interregionalt biomassetak og unntaksvekst må fjernes - i tråd med forslaget i rapporten fra Myklebust mfl. (2024)⁸.

De foreslåtte endringene i Trafikklyssystemet vil ikke på kort sikt gi nevneverdige, individuelle insentiver til oppdrettsaktører. Det er imidlertid svært gode muligheter til å utvide miljøteknologiordningen som ble forskriftsfestet i oktober 2025 til også å gjelde for aktører utenfor PO-er med nedjustert kapasitet. Dette vil være et effektivt tiltak for å insentivere teknologiutvikling, som på sikt vil bidra til oppnåelse av miljø- og dødelighetsmålet.

Utvidet miljøteknologiordning

Situasjonen for villaks og sjørret langs norskekysten viser at det haster med å få ned påvirkningen fra lakselus og rømt oppdrettslaks. Intensjonen med et helhetlig reguleringsregime er god, men våre organisasjoner ser at tiden løper fra de ville laksefiskene. Et nytt reguleringsregime som skal fungere i mange år har liten verdi hvis bestandene av villaks kommer under en kritisk grense, før ny regulering er på plass. Lakselus er en påvirkning som kan reduseres raskt, men da må virkemidler innføres allerede denne høsten. Miljøorganisasjonene har lenge vært tydelig på at helt lusefrie anlegg er løsningen på luseproblemet. Skjerming der oppdrettslaks og lakselus holdes adskilt med fysiske barrierer er den eneste varige løsningen. Forslagene til ny regulering, presentert i Havbruksmeldingen, bygger også i stor grad på økt bruk av ny teknologi, såkalte nullutslippianlegg i sjø. Det vil ta tid å bygge og etablere drift med denne typen teknologi, og vi mener derfor at det er viktig at flere kommer i gang så raskt som mulig. Miljøteknologiordningen som ble satt i forskrift i oktober er en god start, men ordningen har ikke gitt den forventede økte bestillingen av nullutslippianlegg som kvalifiserer for drift under den nye forskriften. Hva skyldes dette? Er det selskaper/aktører i områdene der ordningen gjelder som ikke ønsker den nye teknologien velkommen? Samtidig finnes det kvalifiserte aktører utenfor områdene som er omfattet av ordningen, som er klare til å videreutvikle og bruke sin teknologi, og som oppfyller de strenge miljøkravene i den nye §15. Våre organisasjoner støtter derfor at det innføres en bredere miljøteknologiordning som omfatter aktører i alle produksjonsområder, ikke bare i de som har fått nedjustert MTB.

Konkrete forslag til en utvidet miljøteknologiordning for nullutslipp:

- Biomasse som blir tilgjengelig gjennom den foreslåtte ordningen må realiseres i lusefrie anlegg som oppfyller de samme kravene som er stilt gjennom den nylig vedtatt Miljøteknologiordningen (Kapittel 4. Tilbud om bruk av nedjustert produksjonskapasitet på særskilte miljøvilkår - § 15. Vilkår for bruk av nedjustert produksjonskapasitet)
- Miljøtillatelsene kan utgjøre til sammen en 6% oppjustering av produksjonsområdets MTB, annethvert år.

⁷ Indikatorverdier (Itrutta) for sjørret i Trafikklyssystemets produksjonsområder i 2024 og 2025

⁸ Rapport om hvordan Trafikklyssystemet påvirker arbeidet med å oppnå målene satt i Kvalitetsnorm for villaks

- MTB som blir tilgjengelig gjennom ordningen skal holdes i anlegg uten lakselus hele produksjonstiden i sjø, fra utsett til slaktefisk (miljø-MTB)
- Biomassen som blir tilgjengelig, skal ikke medregnes i selskapsbioassen ved en eventuell fastsettelse av lakseluskvoter i fremtiden.
- I kommende forslag til ny «produksjonsområdeforskrift» strykes bokstav b i §12 «Tilbud om kapasitetsøkning uavhengig av miljøstatus i produksjonsområdet». Dette betyr at unntaksvekst kun tilbys til innehavere av tillatelser som har lokaliteter der egg og frittsvømmende stadier av lakselus ikke slippes ut i frie vannmasser. Alternativt til lokaliteter der anlegg oppfyller kriteriene i §15, nevnt over.
- Tillatelser med særlige miljøvilkår i gule soner bør være tidsbegrenset med en varighet på 25 år.

Hensikten med en utvidet miljøteknologiordning, som beskrevet over, er å komme i gang med bygging av flere nullutslippanlegg så fort som mulig. Forslagene til ny regulering, beskrevet i Havbruksmeldingen, krever økt bruk av nullutslippanlegg, og da vil det være en stor fordel om utviklingsarbeidet og produksjonen av anlegg kommer i gang denne høsten.

Utvidelse av miljøteknologiordningen til også å omfatte lavutslipppløsninger

Til anmodningsvedtaket om å utvide miljøteknologiordningen til å omfatte lavutslipppløsninger, er våre organisasjoner svært tydelige på at en miljøteknologiordning kun skal gjelde for nullutslippanlegg. Null lus må være en soleklar forutsetning for å kvalifisere for vekst innenfor en utvidet miljøteknologiordning. Den enkle grunnen er at vill laksefisk ikke tåler mer lus, uavhengig av om lusa produseres i konvensjonelle merder eller i såkalt lavutslippsteknologi. Dette kan illustreres med et enkelt eksempel der dobbel kapasitet tildeles til en tillatelse som halverer mengden lakselus. Da vil den nye situasjonen være dobbelt så stor produksjon med like mye lakselus som før justeringen. Biosikkerheten vil imidlertid være økt betydelig med flere oppdrettslaks i et miljø som fortsatt har lus. Luseproblemet må løses en gang for alle hvis påvirkningen på vill laksefisk skal bli akseptable, og hvis dødeligheten i merdene skal komme ned mot målet på 5%.

En eventuell utvidelse av miljøteknologiordningen må derfor kun gjelde for produksjon som er dokumentert å være 100% lusefri.

Bedre bruk og håndheving av eksisterende lover og forskrifter

I tillegg innføring av et nytt reguleringsregime, vil bedre bruk og håndheving av eksisterende lovverk bidra til redusert miljøpåvirkning og bedre dyrevelferd i merdene.

Vanndirektivet og vannforskriften

EUs vanndirektiv er del av EØS-avtalen, og innført i norsk rett gjennom vannforskriften. Direktivet omfatter alt ferskvann, grunnvann og kystvann ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjen. Siden ikrafttreddelsen, plikter Norge å beskytte vannforekomster mot forringelse og som hovedregel iverksette tiltak for å nå minst «god tilstand» der tilstanden er lavere.

Våre organisasjoner mener at norske myndigheter i for liten grad har vurdert nye tillatelser og lokaliteter opp mot vanndirektivet §4, som sier at «*Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot*

forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand ...»

Oppdrett i åpne merder har en rekke miljøpåvirkninger som kan føre til forringelse av vannforekomster der anleggene/tillatelser er plassert. Det kan være utslipp av partikulært slam (fiskeskit og fôrrester), løste næringssalter, miljøgifter og rømming (som fører til innkryssing av oppdrettsgener i elvenes laksebestander). I tillegg er plastavfall fra oppdrettsnæringen et stort miljøproblem. Nye anlegg og/eller tillatelser kan også føre til forringelse av nærliggende vannforekomster. Som eksempel kan økt produksjonskapasitet med flere oppdrettslaks i en fjord føre til økt mengde lakselus som påvirker villaks og sjøørret i vassdragene rundt fjorden. I et slikt eksempel fører den nye tillatelsen til forringelse av nærliggende vannforekomster (vassdrag) der anadrom fisk er kvalitetselement. Det er tilstrekkelig at tiltaket fører til forringelse av ett kvalitetselement fra en tilstandsklasse til en lavere for at tiltaket kan anses som en forringelse av vannforekomsten. Hvis et kvalitetselement er i den laveste klassen («svært dårlig») vil enhver ytterligere forverring av dette elementets verdi regnes som forringelse. Ved tildeling av nye lokaliteter og tillatelser skal det derfor alltid gjøres en vurdering av om tiltaket kan forringe vannforekomsten eller nærliggende vannforekomster. Dette er kjent for relevante instanser, og omtalt på Miljødirektoratets nettsider om akvakultur og forvaltning⁹. Vi legger ved et brev fra Klima og Miljødepartementet som beskriver nærmere hvordan vannforskriften skal tolkes og anvendes ved tildeling av nye oppdrettslokaliteter, se Vedlegg 1.

Våre organisasjoner mener at miljøbelastningen fra oppdrettsnæringen i dag, med produksjon i åpne merder i industriell skala og et reguleringssystem som ikke sikrer at samlet belastning er forenlig med vannforekomstenes miljømål, er uforenlig med å oppfylle miljømålene og kravene i vannforskriften.

Vannforskriften er teknologinøytral. Vi mener imidlertid at problemene som følger med det enorme omfanget av åpne merder, og at den negative utviklingen i mange vannforekomster har fått foregå i snart to tiår etter at Norge innførte vannforskriften, er i strid med vanndirektivet. Vi mener at myndighetene i utformingen av nytt havbruksregelverk må sørge for et reguleringssystem som kun tillater videre produksjon etter tilstrekkelige krav om at virksomheten ikke skal medføre risiko for forringelse av vannforekomsten eller hindre oppnåelse av fastsatte miljømål.

Teknologier som vesentlig reduserer risikoen for påvirkning av vannforekomster, vill laksefisk og marine økosystemer bør derfor gis regulatoriske fordeler. Slik teknologi finnes allerede i dag, med nullutslippanlegg som driftes uten lakseluspåvirkning på vill laksefisk, med høy grad av rømmingssikkerhet og med oppsamling av partikulært slam. Sannsynligheten for at oppdrett i nullutslippanlegg forringer vannforekomster er derfor betydelig lavere enn ved produksjon av oppdrettslaks i åpne merder.

Virksomhet som ikke kan dokumentere at den er forenlig med vannforskriftens miljømål må ikke få tillatelse.

Organisasjonene ønsker også å påpeke at Norge, gjennom å unngå å bruke vanndirektivets kategori «overgangsvann», unndro å måtte vurdere tilstanden til fiskebestandene i fjordene våre.

⁹ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/forurensning/akvakultur/akvakultur-forvaltning/>

Vi mener flere av våre fjorder, med ferskvannspåvirket toppsjikt, sterk sjiktning, og terskelfjorder med lav utveksling også i bunnsjiktet burde blitt kategorisert som overgangsvann – da de skiller seg sterkt fra åpent hav. Slik flere av organisasjonene har spilt inn i høringer i vannforvaltningen, mener vi at dette ville vært den beste løsningen, og at Norge ellers må sørge for å få inn fisk som et nasjonalt kvalitetselement for kystvann.

Dødelighetsmålet

Våre organisasjoner støtter tiltak som kan redusere dødeligheten hos oppdrettslaks. Et dødelighetsmål på ned mot 5% virker realistisk, men krever strengere regulering og bedre anvendelse/håndheving av eksisterende lovverk. Vi har følgende innspill til virkemidler for at dødelighetsmålet skal nås så raskt som mulig:

Tapsavgift

En tapsavgift synes å være et godt virkemiddel. For at en tapsavgift skal fungere etter hensikten, må den omfatte all tappt fisk, uavhengig av tapsårsak. I dag deles tapet inn i ulike kategorier. «Dødelighet» er bare én av kategoriene, og omfatter hovedsakelig fisk som dør i merden. Samtidig føres andre tap i egne kategorier: «Utkast», «rømming» og «annet». Sistnevnte er en samlekategori som oppdrettsselskapene kan bruke når andre kategorier ikke passer. En stor utfordring er at kun kategorien «dødelighet» inngår i dødelighetstallene som brukes til å vurdere utviklingen i næringen. Fisk i kategoriene «utkast» og «annet» er også i praksis død fisk. Ved å fordele død fisk på flere kategorier kan dødeligheten på papiret se lavere ut enn hva som er realiteten. Derfor er det mer riktig å snakke om totale tap enn bare dødelighet, og dette er viktig for utformingen av tapsavgiften. Hvis avgiften bare knyttes til kategorien dødelighet, vil store deler av tapet kunne holdes utenfor. Da svekkes insentivene til å forebygge, og man risikerer et system der det lønner seg å flytte tapene mellom kategorier, i stedet for å redusere dem.

Havforskningsinstituttet presenterte nylig en rapport om hvordan klimaendringene vil ramme oppdrettsnæringen. Den peker på et tydelig mønster: Endringene i klima forsterker problemene knyttet til fiskevelferd, sykdom, rømming og miljøpåvirkning. Nettopp derfor er det avgjørende at regelverket belønner forebygging, ikke tilpasning til store tap.

Høy dødelighet, dårlig fiskevelferd og rømming er ikke bærekraftig. Skal næringen bli mer bærekraftig i tråd med meldingens intensjoner og Stortingets vedtak, så må første prioritet være å sikre god helse og velferd for oppdrettsfisken, slik at flere overlever fram til slakt og faktisk blir til mat fremfor matsvinn. Tapsavgift er et nødvendig og målrettet verktøy for å få det til.

I tiårsperioden fra 2015-2024 rapporterte oppdrettsselskapene inn om lag 700 000 rømte oppdrettslaks. Fiskeridirektoratet vurderer selv at tallene er svært usikre, og ikke i samsvar med de reelle rømmingstallene. Rømt oppdrettslaks gyter med villaksen i elvene, og den genetiske innblandingen reduserer overlevelsen til villaksbestandene. Rømt oppdrettslaks bærer også med seg smittestoffer som kan overføres til villaks og til oppdrettslaks i nye områder. I dagens regulering av oppdrettsnæringen er det svært sjelden rømming får økonomiske konsekvenser for oppdrettsselskapene, utover selve tapet av fisken. Den miljømessige konsekvensen er imidlertid svært stor. En tapsavgift vil bidra til at selskapene bruker tilstrekkelig med ressursene på å forhindre rømming, og at de skadelige effektene av rømt oppdrettslaks dermed reduseres.

Dyrevelferdsloven

Ifølge Veterinærinstituttets fiskehelserapport 2025 er mekaniske skader fra avlusing den viktigste årsaken til redusert velferd og dødelighet.

Kilde: Moldal T, Wiik-Nielsen J, Oliveira VHS, Svendsen JC og Sommerset I. Fiskehelserapporten 2025, Veterinærinstituttets rapportserie nr. 5a/2026, utgitt av Veterinærinstituttet 2026

Termisk avlusing er blant metodene som bidrar til dødeligheten innenfor denne kategorien. Etter å ha innhentet kunnskap fra studier som viste at termisk avlusing er smertefullt for fisk^{10,11}, varslet MT i 2019 at termisk avlusing skulle fases ut innen en periode på to år¹². I 2021 gikk Mattilsynet tilbake på utfasingskravet¹³, til tross for nye forskning som viser at bading av laks i vann med temperatur på 28-34 grader er stressende, smertefullt og forårsaker skader^{14,15,16,17}. Våre organisasjoner mener tiden er moden for å gjøre en ny vurdering av avlusingsmetoder som forårsaker dårlig dyrevelferd og dødelighet hos oppdrettsfisken. Strengere regulering og restriksjoner for bruk av disse metodene vil være et viktig bidrag til å nå dødelighetsmålet på ned mot 5%. Utarbeidelse av et nytt, helhetlig reguleringsregime er en god mulighet til å oppdatere og implementere en strengere bruk og håndheving på dette området. En strengere og riktig bruk av dyrevelferdsloven vil insentivere en overgang til mer dyrevelferdsmessig forsvarlig oppdrett av fisk.

Alger, maneter og andre ytre påvirkningsfaktorer

De siste årene har alger og maneter ført til dødelighet av oppdrettslaks i åpne merder. Ifølge Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet vil utfordringene med alger og maneter øke med klimaendringene¹⁸. Velferdsutfordringene og dødeligheten fra disse eksterne påvirkningene er

¹⁰ <https://www.vetinst.no/nyheter/smertefullt-med-avlusing-i-varmt-vann>

¹¹ <https://ntb.no/pressemelding/oppdrettslaks-har-smerteadferd-ved-avlusing-i-vann-med-28-grader-og-oppover>

¹² <https://stiimaquacluster.no/2019/10/18/mattilsynet-vil-utfasing-av-termisk-behandling-mot-lus>

¹³ <https://ilaks.no/sentral-kilde-til-darlig-fiskevelferd-men-mattilsynet-vil-ikke-forby-bruken-av-termisk-lusebehandling>

¹⁴ Moltumyr, L. et al. «Long-term welfare effects of repeated warm water treatments on Atlantic salmon (*Salmo salar*)», Aquaculture 548, 2022.

¹⁵ Østevik, L. et al (2022) «Effects of thermal and mechanical delousing on gill health of farmed Atlantic salmon (*Salmo salar* L.)», Aquaculture 552, 2022.

¹⁶ Bui, S. et al. (2022). «Warm water treatment increased mortality risk in salmon», Veterinary and Animal Science 17, 2022.

¹⁷ Thompson, C. et al. (2024). «Comparison of non-medicinal delousing strategies for parasite (*Lepeophtheirus salmonis*) removal efficacy and welfare impact on Atlantic Salmon (*Salmo salar*) hosts», Aquaculture International 32, 2024.

¹⁸ [Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2026_Rapport fra havforskningen_ISSN:1893-4536](#)
[Fiskehelserapporten 2025_Veterinærinstituttets rapportserie nr. 5a/2026](#)

dermed varslet og kjent for oppdrettsindustrien. I Dyrevelferdsloven, §3 står det at «*Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal **behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger***» (vår utheving). Ved utsett av oppdrettslaks i åpne merder beskytter ikke oppdretter dyrene sine mot farer og unødvendige belastninger, og våre organisasjoner ber departementet legge vekt på dette ved innføring av et nytt reguleringsregime.

Hvordan kan man best gjennomføre en prosess for etablering av et system for lusetelling som har høy nøyaktighet?

- Automatisk lusetelling har potensial for større grad av objektivitet enn det som er tilfellet med dagens manuelle tellesystem.
- Systemet for rapportering av lakselustallene må endres. Dette kan gjøres i forbindelse med en overgang til automatisk lusetelling. Utstyret og bruken av dette til automatisk telling må valideres av en tredjepart, godkjent av myndighetene. Rapporteringsrutinen for behandling mot lus må også oppdateres slik at alle behandlinger oppgis med dato, og ikke bare med uke som i dag.
- De automatisk generert lusetallen må kontrolleres av en uavhengig instans. Manuelle kontrolltellingene må gjennomføres tilstrekkelig ofte.
- Myndighetene må ha tilgang til virkemidler/sanksjoner ved åpenbare brudd på tellerutiner eller ved bevisst juks med utstyr eller tall.
- Tilsynsmyndighetene må ha tilstrekkelig ressurser til å følge opp et nytt regelverk.

Oppsummert:

Dagens oppdrettsnæring er ikke miljømessig bærekraftig. Den påfører norske fjorder, kystvann og vill laksefisk for høy miljøbelastning. Samtidig er dødeligheten av oppdrettslaks uakseptabelt høy og må reduseres betydelig. Våre organisasjoner krever en snarlig overgang fra et trafikklyssystem som ikke har fungert etter hensikten, til et system som regulerer oppdrettsindustrien basert på faktiske utslipp og miljøpåvirkning. Vi har i dette innspillet kommentert flere konkrete alternativer med tilhørende virkemidler som vil bidra til at miljø- og dødelighetsmålet kan nås samtidig som de individuelle insentivene for god drift øker. Handling innenfor tidsrammen på 1-3 år er helt avgjørende for å kunne følge opp Stortingets tydelige vedtak. Å fortsette med dagens regulering er ikke et alternativ. En oppdrettsnæring som ikke lenger er bærekraftig trenger nye rammer der det lønner seg å drive bra med tanke på miljø og dyrevelferd, og der det koster å drive dårlig.

Med vennlig hilsen

Torfinn Evensen
Generalsekretær
Norske Lakseelver (sign.)

Arnodd Håpnes
Fagleder
Naturvernforbundet (sign.)

Sigrid Margrete Hoddevik Losnegård
Leder
Natur og Ungdom (sign.)

Hans Erik Lerkelund
Fagsjef naturforvaltning
Norsk Friluftsliv (sign.)

Karoline Andaur
Generalsekretær
WWF Verdens Naturfond (sign.)

Øyvind Fjeldseth
Fagsjef
Norges Jeger- og Fiskerforbund (sign.)

Jens Olav Flekke
Styreleder
Reddvillaksen (sign.)

Haldis Tjeldflaat Helle
Leder
Greenpeace (sign.)

Ellen Hestnes Ribeiro
Fungerende generalsekretær
Sabima (sign.)

Statsforvalteren i Møre og Romsdal
v/ Lars Kringstad
Postboks 2520
6404 MOLDE

Deres ref

Vår ref
23/6640-

Dato
17. juni 2024

Spørsmål til vannforskriften § 12 - Vurdering av nærliggende vannforekomster

Vi viser til e-post 29. november 2023 fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal v/Lars Kringstad vedrørende vannforskriften § 12. Innledningsvis beklager vi at det har tatt så lang tid å behandle denne saken.

Vannforskriftens § 12 viser til «Ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst...». Deres spørsmål er i hvilken grad en også skal vurdere nærliggende vannforekomster dersom ny aktivitet/inngrep kan påvirke disse. Dere opplyser at når fylkeskommunen fatter vedtak om å gi tillatelse vurderer de § 12 kun for den vannforekomsten akvakulturanlegget ligger i. Dere mener at slike tiltak også kan påvirke nærliggende anadrome elvevannsforekomster og at disse også må vurderes etter § 12.

Etter vårt syn er tolkningen av § 12 som dere legger til grunn, korrekt.

Ordlyden i § 12 er ikke til hinder for en slik fortolkning. Veilederen til § 12 omtaler ikke problemstillingen eksplisitt, men heller ikke denne er til hinder for en slik fortolkning.

Vannforskriften § 4 gjennomfører vanndirektivet [artikkel 4](#) nr. 1 bokstav a. I [sak C-461/13](#) (Bund für Umwelt mot Tyskland) fastslo EU-domstolen at miljømålene i artikkelen er av bindende karakter. Spørsmålet i saken var om medlemslandene er forpliktet til å ikke gi tillatelse til tiltak som fører til forringelse av vannforekomsters tilstand, eller som gjør at det ikke lenger vil være mulig å forbedre vannforekomsters tilstand til minst god tilstand. EU-domstolen svarte bekreftende på dette. Dette er gjentatt i andre saker, se blant annet sak [C-346/14](#) (Kommisjonen mot Østerrike) og sak [C-525/20](#) (France Nature Environnement mot Premier ministre).

Det vil si at vannforskriften § 4 pålegger forvaltningen to forpliktelser, både en plikt til å bedre tilstanden og et forbud mot å forringe den. Med andre ord er forvaltningen forpliktet til å iverksette nødvendige tiltak for å bedre økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene. I tillegg er forvaltningen forpliktet til å ikke gi tillatelse til tiltak som forringer vannforekomstenes tilstand, eller som gjør at det ikke lenger vil være mulig å forbedre vannforekomstenes tilstand til minst god tilstand.

Det er altså ikke av betydning hvor et eventuelt tiltak skjer, det sentrale er hvorvidt det er sannsynlig at tiltaket kan påvirke en eller flere vannforekomster på en slik måte at det ikke kan gis tillatelse med mindre vilkårene i § 12 er oppfylt.

Også reelle hensyn taler for å tolke regelverket slik dere gjør. Når man skal vurdere om en ny negativ påvirkning på en vannforekomst tilfredsstiller kravene i vannforskriften, er det i prinsippet likegyldig om denne negative påvirkningen stammer fra en aktivitet på landjorda, f.eks. utslipp fra en fabrikk, eller en aktivitet i vann, f.eks. utvidelse av biomasse i et akvakulturanlegg i en annen vannforekomst. Begrensningene bør være de samme i disse tilfellene.

Vi vil etter hvert oppdatere veilederen til § 12. Vi vil da vurdere å ta med disse presiseringene.

Med hilsen

Lindis Nerbø (e.f.)
avdelingsdirektør

Solveig Paulsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Miljødirektoratet